

Kommunledningsförvaltningen

Avfallsplan för Kramfors Kommun 2024-2034

Dokumenttyp Avfallsplan	Diarienummer KS 2023/572 PN 2023/841	Datum för beslut 11 december 2023	Version --
Beslutsinstans Kommunfullmäktige	Dokumentansvarig Tekniska avdelningen	Ansvarig för uppföljning Teknisk chef	Reviderad --
Dokumentet gäller 2024-2034		Granskad av --	Aktualiserad --
Dokumentet gäller för Kommunövergripande			

Innehållsförteckning

1	Inledning/nuläge	3
1.1	Bakgrund	3
1.2	Syfte.....	3
2	Lagstiftning och nationella mål.....	4
2.1	Lagstiftning kring nedskräpning	4
2.2	Tillsyn.....	4
2.3	Aktuella förändringar av lagstiftningen.....	4
3	Ansvar, organisation och resurser	5
3.1	Framtagande och förankring av avfallsplanen	5
4	Mål och aktiviteter	6
5	Styrmedel - samverkande dokument, avtal och parter	7
5.1	Kommunala styrdokument.....	7
5.1.1	Fysisk planering	7
5.1.2	Avfallsföreskrifter	8
5.1.3	Avfallstaxa	8
6	Uppföljning	9

Bilageförteckning

Bilaga 1	Mål, strategier och lagstiftning nationellt och inom EU
Bilaga 2	Mål och åtgärder avfallsplan
Bilaga 3	Nulägesbeskrivning
Bilaga 4	Nedlagda deponier
Bilaga 5	Nedlagda deponier Tabell
Bilaga 6	Måluppföljning
Bilaga 7	Miljökonsekvensbeskrivning
Bilaga 8	Framtida avfallsmängder, insamlingssystem och anläggningar

1 Inledning/nuläge

1.1 Bakgrund

Enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) är varje kommun skyldig att upprätta en renhållningsordning, bestående av avfallsplan och avfallsföreskrifter. Kommunens avfallsplan är ett verktyg för att förebygga avfall samt långsiktigt utveckla och förbättra avfallshanteringen i akt och mening för att bidra till det hållbara samhället.

Enligt 9 kapitlet 8 § avfallsförordningen (2020:614) ska uppgifter i den kommunala avfallsplanen ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov. Avfallsplanen 2015-2023 för Kramfors kommun har i stort genomförts. Ändrad lagstiftning, ny nationell avfallsplan och nya nationella mål har föranlett att avfallsplanen bedömts vara i behov av en revidering. Genom avfallsplanen 2024-2034 vill Kramfors kommun skapa förutsättningar för ett långsiktigt arbete med att förebygga avfall samt utveckla avfallshanteringen i riktning mot de övergripande syften som satts för verksamheten.

1.2 Syfte

Kramfors liksom många andra av Sveriges kommuner, står inför utmaningar kommande år. För att bromsa klimatförändringarna är kraftiga åtgärder nödvändiga och arbetet måste påbörjas omedelbart. Att aktivt arbete för att se till att avfall inte uppstår är nödvändigt. Avfallshanteringen kommer också att utvecklas och förbättras genom nya lagkrav för att miljöpåverkan ska minska, exempelvis genom införande av utsortering av matavfall och bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper.

De övergripande målsättningarna med Kramfors avfallsplan är:

- Kramfors kommun ska bidra till en långsiktig resurshushållning genom att uppkomst av avfall förebyggs och det avfall som uppstår behandlas som en resurs.
- Vara ett verktyg för att kommunicera behov av förändringar av avfallshanteringen för att möta samhällets nya krav inom området.
- Ge en samlad bild av den nuvarande avfallshanteringen.

2 Lagstiftning och nationella mål

De lagar som styr den kommunala avfallshanteringen och hanteringen av avfall från hushåll är framför allt miljöbalken med tillhörande förordningar, bland annat avfallsförordningen och förordningarna om producentansvar. Anläggningsägare berörs dessutom av bland annat förordningen om deponering av avfall och förordningen om avfallsförbränning. Kravet på en kommunal renhållningsordning med avfallsplan och avfallsföreskrifter finns i miljöbalkens kapitel 15. Varje kommun ska ha en renhållningsordning och den ska antas av kommunfullmäktige. Avfallsplanen ska innehålla uppgifter om avfall som uppkommer inom kommunen och åtgärder för att minska mängden avfall och dess farlighet.

NFS 2020:6 Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall är de regler som styr vad kommunens avfallsplan ska innehålla. Dessa föreskrifter bygger dels på gemensamma åtagande som träffats inom EU dels på den nationella lagstiftningen. En genomgång av globala, europeiska samt nationella mål, strategier och lagstiftning finns i bilaga 1.

2.1 Lagstiftning kring nedskräpning

Det är förbjudet att skräpa ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till. Med skräp menas både mindre föremål som glas, papper och fimpas såväl som större föremål som exempelvis byggavfall, möbler, bilar och hemelektronik. Den som skräpar ner på en plats som allmänheten har tillträde till kan dömas för nedskräpningen och straffet är böter eller fängelse i högst ett år. När det gäller nedskräpning som är mindre allvarlig kan polisen bötfälla på plats - meddela så kallad nedskräpningsförseelse. Förbudet mot nedskräpning och straffbestämmelserna finns i 15 respektive 29 kap. miljöbalken. I miljöbalken anges även att den som hanterar avfall ska se till att hanteringen inte skadar eller orsakar skada på människors hälsa eller miljön.

2.2 Tillsyn

Tillsynen enligt miljöbalken utövas av Kramfors kommuns miljö- och byggavdelning på kommunstyrelsen eller av Länsstyrelsen. Naturvårdsverket är central myndighet när det gäller avfallsfrågor.

2.3 Aktuella förändringar av lagstiftningen

Från och med år 2022 omfattas inte längre returpapper av reglerna för producentansvar. Både insamling och återvinning av returpapper ingår istället i kommunernas ansvar.

Från och med år 2023 ansvarar kommunerna för hantering av bygg- och rivningsavfall som inte har uppstått i yrkesmässig verksamhet.

Matavfallsinsamling blir obligatorisk för alla kommuner från och med 1 januari 2024. Kramfors kommun har av Naturvårdsverket sökt och fått dispens från insamling av matavfall. Beslut är fattat enligt 3 kap. 16 § avfallsförordningen (2020:614) och gäller för hela kommunen. Kommunen beviljas dispens till och med 31 mars 2024.

Under år 2022 har det beslutats om nya regler för insamling av förpackningar. Kommunerna övertar ansvaret för insamling av förpackningar från hushåll från och med år 2024 men det ekonomiska ansvaret ligger kvar hos producenterna. Från och med 1 januari 2027 ska insamling av förpackningar ske fastighetsnära enligt 4 § 6 kap. förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.

3 Ansvar, organisation och resurser

Sveriges kommuner ansvarar för hantering av kommunalt avfall förutom hantering av som omfattas av producentansvar. För visst avfall som producenterna ansvarar för, men som inte lämnas i producenternas system har kommunen ett ansvar för att säkerställa att det samlas in, återvinns och bortskaffas. Det avfall som kommunen ansvarar för får inte hanteras på annat sätt än genom kommunens försorg. Detta innebär att kommunen såväl har ansvar för, som ägorätt till avfallet.

Avfallsplanen är ett styrdokument som gäller hela kommunen. Enheten för Avfall och Återvinning vid Tekniska avdelningen/Produktionsförvaltningen ansvarar för de regelbundna insatserna som görs i form av avfallshämtning från hushållen och för återvinningscentral(er) som finns i kommunen. Övrig organisation i kommunen har ansvaret både för att motverka att avfall uppstår samt hanteringen av det avfall som ändå uppstår i sin respektive verksamhet.

Avfallsplanen ska ses som ett hjälpmedel för alla innevånare att hjälpas åt för att nå ett mer cirkulärt samhälle.

3.1 Framtagande och förankring av avfallsplanen

Arbetet med planen har utförts av en projektgrupp inom Produktionsförvaltningen. I framtagande av mål och aktiviteter har två workshops hållits med ett brett deltagande från kommunen. Förslag och diskussioner vid dessa workshops har bearbetats av projektgruppen till de mål och aktiviteter som nu är planerade. Ytterligare utveckling av planen har gjorts efter genomfört samråd i vilket synpunkter från Länsstyrelsen i Västernorrland och Kommunens Miljö och Byggavdelning inkommit.”

En inledande workshop hölls den 21 april 2023 med ledande politiker och tjänstepersoner från flera förvaltningar i Kramfors kommun. Deltagarna var mycket engagerade i avfallsfrågorna, vilket ledde till givande diskussioner om nuläge, utmaningar och målbild. Utifrån målsättningar diskuterades därefter tänkbara åtgärder, mått, fokusperioder, styrmedel, arbetssätt och roller.

Därefter bearbetades förslagen och en uppföljande samling hölls den 25 april 2023 med samma inbjudna personer för att stämna av och förankra innehållet.

4 Mål och aktiviteter

Kramfors kommun kommer att arbeta främst inom fyra målområden under kommande planperiod. Målområdena pekar på de områden där insatser behöver göras avseende förebyggande av samt hantering av avfall. Inom varje målområde finns ett antal mål. Aktiviteterna inom dessa mål är fördelade över tid, dels för att kunna fokusera på området när det är som mest aktuellt, men främst för att kunna samla organisationen på färre områden i taget. Det bedöms ge ett bättre resultat än att ha samtliga aktiviteter i gång parallellt. Aktiviteterna som de är formulerade här kommer att göras mer detaljerade när arbetet startas. Planen avser en 10-årsperiod och under den tiden förväntas området generellt sett genomgå stora förändringar.

1. Öka graden av cirkulär och hållbar livsstil

Inom målområdet beskrivs mål och aktiviteter som på olika sätt syftar till minskade avfallsmängder, ökat återbruk och ökad återvinning vilket låter varor och material vara till nytta i samhället längre tid – mer återbruk och mindre slit och släng. Kramfors kommun arbetar aktivt med detta i sina egna verksamheter genom samverkan såväl inom som utom kommunorganisationen. Information är ett viktigt verktyg i detta.

2. Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall

Målområdet innefattar utsortering av matavfall och utveckling av återvinningscentralerna, fastighetsnära insamling av förpackningar och kontroll samt kontroll och åtgärder av nedlagda deponier.

3. Giftfri miljö, rätt hantering av elavfall och farligt avfall

Här återfinns hanteringen av elavfall och farligt avfall som uppkommer hos hushåll och verksamheter inom kommunen.

4. Minskad nedskräpning

Målområdet innefattar arbetet med att minska ned-skräpning i kommunen och rör alltifrån smått skräp till skrotbilar.

Mål och aktiviteter samt tidplan och ansvar för dessa presenteras i tabellerna 1-4 i denna plan samt i bilaga 2.

5 Styrmedel - samverkande dokument, avtal och parter

FN:s globala mål för hållbar utveckling, och Sveriges miljömål är övergripande målsättningar som avfallsplanen samspelar med.

5.1 Kommunala styrdokument

Inom Kramfors kommun finns ett antal dokument som interagerar med avfallsplanen. För att kommunens vision ska nås behöver avfallsområdet fungera väl. I Programmet för ekologisk hållbarhet, (KF 2019-11-25, KS 2019/601) finns många paralleller till avfallshantering. Både översiktsplan och andra planer tangerar också avfallsområdet genom olika livsmiljöfrågor. Arbetet pågår med framtagande av klimatstrategi med energiplan, vilket också kommer att påverka avfallsområdet.

Utvecklingsbehov inom avfallsområdet såväl till följd av nya nationella krav som kommunens egna förutsättningar hanteras i avfallsplanen med dess mål och aktiviteter. De olika kommunala styrdokumenterna kan ge övergripande förutsättningar för avfallsplanen, men riktningen av styrningen kan också vara den motsatta. Avfallsföreskrifternas bilaga om utrymmesbehov för renhållningsfordon ger tydliga planeringsförutsättningar för markanvändning i exempelvis detaljplaner.

Avfallsplanen ska ange en strukturerad form för utveckling av arbetet med förebyggande av avfall inom hela kommunen samt av kommunal avfallsverksamhet i samspel med andra planer inom kommunen. Vid revidering av översiktsplanen kommer avfallsplanens inriktning med som ett underlag både i fråga om pågående och kommande markanvändning.

Frågor om klimatförändringar och beredskap är relevanta för planområdet. De ingår i kommunens långsiktiga planering, dels i den klimatstrategi med energiplan, som är under framtagande, dels i kommunens beredskapsplanering. Kramfors kommun har utökat sin verksamhet inom beredskapsplanering, bland annat för att kunna hantera konsekvenserna av klimatförändringar.

En vattentjänstplan ska tas fram för kommunen. Den kommer avfallsplanen att samspela med främst kring slamfrågan.

Upphandling är ett viktigt styrmedel när det gäller att förebygga avfall och är även grundläggande för att själva avfallshanteringen ska fungera i vardagen.

5.1.1 Fysisk planering

En väl fungerande avfallshantering är ett allmänt intresse och finns därför med i den fysiska planeringen. Det kan gälla fastighetsnära platser för källsortering, återvinningscentraler och avfallsanläggningar.

I detaljplaner regleras markens lämplighet för en viss användning. I arbetet med att ta fram en detaljplan ska avvägningar göras mellan allmänna och

enskilda intressen, vilket innebär att bland annat möjligheterna att ordna avfallshämtning kan behöva utredas.

I byggandet av det hållbara samhället är avfallshanteringen en del av den grundläggande infrastrukturen. Fysisk planering är därför ett viktigt styrmedel för att nå avfallsplanens mål om förebyggande, återanvändning och återvinning av avfall. Det sker genom att säkerställa att det finns ytor och utrymmen för avfallssortering inom byggnader och på fastigheter. I den fysiska planeringen behöver hänsyn också tas till att hämtning och transport av avfall ska kunna ske på ett säkert sätt för både hämtningspersonal, boende och andra som vistas i området.

I den fysiska planeringen tas avfallshantering med i de detaljplaner där det behövs, till exempel i planer för ny bebyggelse. Kommunernas avfallsverksamheter är remissinstanser för exempelvis detaljplaner och bygglov i respektive kommun och bistår i övrigt med råd när behov uppstår.

5.1.2 **Avfallsföreskrifter**

Avfallsföreskrifterna är det styrmedel som kommunen främst kan använda sig av för att reglera avfallshanteringen lokalt. Det är ett bindande dokument där förutsättningarna för den kommunala avfallshanteringen regleras. Enligt miljöbalken ska alla kommuner ha avfallsföreskrifter som beslutas av kommunfullmäktige.

I avfallsföreskrifterna anges bland annat hur avfallet ska sorteras, vilka fraktioner som hämtas vid fastigheten och vilka som måste föras till speciella avlämningsplatser samt hur ofta avfall hämtas vid fastigheter. Nya bestämmelser om sortering och insamling av förpackningar har lagts in i föreskrifterna i och med att kommunerna får ansvar för den insamlingen.

Avfallsföreskrifterna ska också skapa förutsättningar för en bra arbetsmiljö för alla som yrkesmässigt hanterar avfall.

5.1.3 **Avfallstaxa**

Finansieringen av avfallshanteringen i Kramfors kommun sker genom avgifter som kunderna betalar. För kommunala avfallstaxor ska självkostnads- och likställighetsprinciperna tillämpas. Självkostnadsprincipen innebär att avgifterna inte får vara högre än att kostnaderna för verksamheten täcks. Likställighetsprincipen säger att kommunerna ska behandla sina invånare lika om det inte finns sakliga skäl till att inte göra det. En kommun kan således inte ha olika avgifter för samma tjänst i olika kommundelar. Däremot kan kommunen ha taxor som är anpassade till variationer i serviceutbudet. En viktig princip är att avgifter får tas ut på ett sådant sätt att återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshantering främjas. Detta innebär att avfallstaxan kan utformas på ett sätt som främjar uppfyllandet av avfallsplanens vision och mål.

Taxan är ett viktigt ekonomiskt styrmedel för att påverka fastighetsägares och verksamhetsutövers val av avfallslösning, genom att standardabonnemang

presenteras. Utformningen av taxan och de tjänster som erbjuds i taxan kommer att behöva anpassas när kommunen ska tillhandahålla system för returpapper och fastighetsnära insamling av förpackningar.

6 Uppföljning

Produktionsnämnden har det operativa ansvaret för avfallshanteringen och kommer därmed att följa avfallsplanen över tid. Rapportering till nämnden kommer att ske efter varje genomförd fokusperiod.

Med fokusperiod menas den period då aktuellt mål ligger i fokus för aktiviteter. Detta upplägg är valt för att främja framdrift och resultat jämfört med att alla mål ska arbetas med samtidigt. En övergripande resursplanering är gjord för att fördela fokustiderna sett till de olika målens omfattning sett till resursbehov.

Inför varje fokusperiod föreslås ett antal detaljerade aktiviteter till nämnd där aktiviteter och genomförande fastställs. Efter genomförd period åiterrapporteras utfallet av arbetet till nämnden.

I tabellerna 1-4 presenteras mål inom planens målområden.

I tabellerna används följande förkortningar:

- Produktionsnämnden (PN),
- Kommunstyrelsen (KS),
- Bildningsnämnden (Bildning),
- Samtliga nämnder (nämnder).
- Med bolagen avses de av Kramfors kommun helägda bolagen. Kommunhus Kramfors AB är moderbolag för de tre dotterbolagen Krambo AB, Kramfast AB och Kramfors Mediateknik AB.

Aktiviteter till målen finns beskrivna i Bilaga 2.

Tabell 1. Målområde Öka graden av cirkulär och hållbar livsstil.

Mål	Ansvar för aktivitet	Fokusperiod	Rapport till nämnd
Målområde: Öka graden av cirkulär och hållbar livsstil			
Verksamheterna ska med upphandling som verktyg öka återanvändning som en del av kommunal god ekonomisk hushållning genom fokus på förpackningar som kan gå i retur.	KS	2026-2028	Efter period
Återbruk av möbler inom kommunens verksamheter ska vara första-handslösningen på verksamheternas möbelbehov.	KS	2024-2025	Efter period
Alla nya invånare samt fritidshusägare från andra kommuner och länder ska ges information och kunskap om avfallshantering och nedskräpning. Informationen ska finnas på lämpliga språk sett till målgrupp.	PN	Årligen	Årligen
Mängden serveringssvinn minskar år från år. Tallrikssvinn minskar år från år.	Kost Bildning och välfärd	Årligen	Årligen
I större utsträckning ge medborgare förutsättningar för att använda och erbjuda återbrukade produkter, dela, hyra, låna och laga.	KS Krambo	2025-2027	Efter period

Mål	Ansvar för aktivitet	Fokusperiod	Rapport till nämnd
Slam från slamavskiljare, fettavskiljare, avloppsreningsverk och slamlaguner ska i större utsträckning kunna användas så att näringsämnen och energi tillvaratas.	PN	2026-2030	Efter period

Tabell 2. Målområde Minskad miljöpåverkan av insamling och behandling.

Mål	Aktivitet ansvar	Fokusperiod	Rapport till nämnd
Målområde: Minskad miljöpåverkan av insamling och behandling			
Öka utsorteringen av förpackningar i kommunens hushåll.	PN	2024-2027, 2030	Årligen
Alla kommunens arbetsplatser ska ha källsortering av matavfall och förpackningar.	KS Alla nämnder och bolag	2027-2030 (utvecklingsarbete sker efter införandet)	Efter period
Høj tillgängligheten för hushållen att lämna grovavfall.	PN	2024, 2028	Efter period
Utveckla arbetet med nedlagda deponier. Ta fram en åtgärdsplan utifrån uppdaterad information.	PN	Årligen	Årligen

Tabell 3. Målområde Giftfri miljö, rätt hantering av elavfall och farligt avfall.

Mål	Aktivitet ansvar	Fokusperiod	Rapport till nämnd
Målområde: Giftfri miljö, rätt hantering av elavfall och farligt avfall			
Mängderna av elavfall och farligt avfall i restavfallet ska minska.	PN	2024–25, 2028	Efter period

Tabell 4. Målområde Minskad nedskräpning.

Mål	Aktivitet ansvar	Fokusperiod	Rapport till nämnd
Minskad nedskräpning			
Minska nedskräpning på allmän plats.	Gata park, Fritidsenheten och Krambo	2025, 2028 och 2031	Året efter respektive period
Inför källsortering av förpackningar på allmän plats där kommunen har renhållningsansvar och där det uppkommer mycket förpackningar (SFS 2022:1275)	Gata park/Fritidsenheten	2024–2025	Efter period
Minska antalet dumpade fordonsvrak.	Gata park	Kontinuerligt	Årligen
Minska nedskräpning, motverka att upplag för avfall uppstår.	Gata park, Miljö och bygg	2030–2031	Efter period